

PM 2004 RIII (Dnr 314-3664/2003)

Resultat av KSL:s projekt "Förutsättningar för kommunernas arbete med småskaliga VA-lösningar"

Remiss från Kommunförbundet Stockholms Län (KSL)

Remisstid 22 april 2004

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen översänds denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Jan Valeskog anför följande.

Bakgrund

Kommunförbundet Stockholms Läns projektet "Förutsättningar för kommunernas arbete med småskaliga vatten- och avloppslösningar (VA-lösningar)" har bl.a. haft som mål att identifiera hinder och möjligheter för miljö- och kretsloppsanpassning av enskilt VA samt prioritera åtgärder i ett fortsatt utvecklingsarbete. Därutöver skall projektet skapa förutsättningar för att lösa organisatoriska, juridiska och planrelaterade problem kring enskilt VA. I rapporten framgår att det finns problemen med enskilt VA i områden där det sker omvandling av fritidshus till permanentboende för villabebyggelse, och att dessa utgör ett hot mot grund- och ytvatten. Kommunalt VA ses många gånger som det enda alternativet, men kostnaderna för kommun och fastighetsägare är ofta för stora. Vilket i sin tur medför att VA- och bebyggelseplanering går i stå.

KSL slutsatser är bl.a. att samordning saknas mellan miljö- och planförvaltningarna på kommunal nivå och att det finns bristande generell kunskap inom kommunerna om plan- och bygglagen, miljöbalken, VA-lagen och anläggningslagen. Därutöver anser KSL att kommunerna skall driva på utvecklingen av ny teknik. Kommunen skall dessutom vara vägledande för att få fram rättspraxis inom området genom att våga förelägga och fatta beslut som kan överklagas, och därmed också stå för den ekonomiska risken. Slutligen anser KSL att planering och tillståndsgivning bör utgå från att alla VA-anläggningar skall klara kraven för permanentboende.

I rapporten presenteras några exempel på hur vissa kommuner arbetar med enskilt VA och VA i omvandlingsområden. KSL redovisar för ett antal aktiviteter och åtgärder vilka kan hjälpa kommunerna i arbetet med enskilt VA och VA i omvandlingsområden. KSL tar inte i rapporten ställning till vem eller vilka som skall ansvara för genomförandet av åtgärderna.

Förslag till åtgärder

- ? Särskilda informations- och utbildningsinsatser riktade till politiker och tjänstemän om juridiska och organisatoriska aspekter för enskilt VA och VA i omvandlingsområden.

- ? Nationell kunskapsbank rörande enkelt VA bör inrättas, där bl.a. den senaste kunskapen om ny teknik finns samlad.
- ? Gemensam samordning och strategi bör ske mellan förvaltningar i områden där det inte är praktiskt eller ekonomiskt möjligt att utvidga VA-området på vanligt sätt.
- ? Konkreta exempel på hur VA-planering kan genomföras för komplicerade områden/planeringsområden bör tas fram.
- ? Behov av att sprida goda exempel och erfarenheter mellan kommuner av VA-planering i omvandlingsområden.
- ? Koordinera start av detaljplanering och diskussioner om kommunalt VA med parallell inventering och förelägganden om åtgärdande av enskilda avlopp. Vilket underlättar för berörda fastighetsägare att på ett tidigt stadium får information om vilka åtgärder som krävs.
- ? Enskild projektresurs bör inrättas i kommunerna som är inriktad på enskilt VA.

Rapporten, se sammanfattning i *bilaga*, har skickats för synpunkter till biland andra Stockholms stad. Hela rapporten finns på KSL:s hemsida <http://www.ksl.se/slutversionVAMB.doc>

Remisser

Ärendet har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret (SLK), gatu- och fastighetsnämnden (GFN), stadsbyggnadsnämnden (SbN), miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) och Stockholm Vatten AB.

SLK påpekar att KSL:s projekt i huvudsak berör förfarandet vid planering av nya bösättningar i Stockholms läns kranskommuner, s.k. omvandlingsområden utanför kommunalt VA-område. Generellt sätt är avloppsreningen god i Stockholm. Den direkta frågan om småskaliga VA-lösningar är inte aktuell i Stockholm där det finns effektiva storskaliga system.

Enligt Stockholm vatten finns det bra tekniska lösningar för enskilda avlopp, dock krävs fungerande driftsrutiner, tillsyn och kontroll. Vilket till viss del faller på leverantörerna. Garantier och försäkringar bör utformas så att leverantörerna tar ansvaret om anläggningen fungerar dåligt. SLK är därför i likhet med SbN tveksam till förslaget att kommunerna skall ansvara för att driva fram ny rättspraxis, så att enskilda fastighetsägare inte skall behöva ta de ekonomiska riskerna. Det är också viktigt att i detta sammanhang påpeka att det är den sökande som har ansvaret för att skaffa sig erforderliga tillstånd. I rapporten framhålls dessutom att gällande lagar behöver justeras, bl.a. föreslå att PBL skall ges samma portalparagraf som miljöbalken. SLK anser att detta arbete redan pågår inom PBL -kommitténs ramar.

Rapporten är svårgripbar eftersom det inte är lätt att se hur problem, åtgärder och prioriteringar hänger samman med varandra. SLK delar dock KSL förslag som berör behov av att öka och formalisera samarbetet inom och mellan berörda organisationer och myndigheter. Kontoret anser också att det kan finnas behov av att vidga kunskaperna gällande lagstiftning inom de olika områdena. Särskilt i samband med att nya allmänna råd om enskilda avlopp skall implementeras.

Gatu- och fastighetskontoret har föreslagit att ärendet inte föreläggs GFN.

SbN påpekar att det ökade bostadsbyggandet i Stockholm sker med utgångspunkt från att befintlig infrastruktur för VA kan utnyttjas. För de större utvecklingsområden som identifierats i översiktsplan gäller samma sak. Dagsaktuellt är att utveckla former

för mycket tidig informell samverkan mellan främst stadsbyggnadskontoret och Stockholm Vatten för att underlätta tidig teknisk planering.

Avsikten med rapporten från KSL torde vara att sätta igång en diskussion mellan berörda parter och därigenom i bästa fall uppnå att kommunerna kan ompröva sitt synsätt och sin tolkning och tillämpning av gällande lagstiftningar. Den direkta frågan om småskaliga VA-lösningar är inte aktuell i Stockholm där det finns effektiva storskaliga system.

Ett behov av utökat samarbete mellan berörda verksamheter torde alltid finnas. Helt klart finns också ett generellt behov av vidgad kunskap om gällande lagstiftning inom olika områden. Detta rör de olika lagarna och sträcker sig långt utanför frågan om småskaliga VA-lösningar.

I rapporten framhålls att regelsystemen och gällande lagar behöver justeras för att förenkla utveckling och medverka till att samsyn kan uppnås. Bland annat föreslås att PBL ska ges samma portalparagraf som miljöbalken. SbN vill framhålla att PBL har en bredare syn än miljöbalken. Om det skulle bli aktuellt med en samordning mellan lagstiftningarna måste denna övervägas i ett betydligt bredare sammanhang än att samordna de båda lagstiftningarnas portalparagrafer.

Det framhålls i rapporten att prövning av en åtgärd enligt de båda lagarna riskerar att denna inte görs grundligt enligt någon lag. SbN har inte denna erfarenhet. Tvärtom kompletterar prövning enligt PBL och enligt miljöbalken varandra. Det är också viktigt att betona att det är den sökande som har ansvaret för att skaffa sig erforderliga tillstånd.

SbN känner stor tveksamhet inför förslaget att staden skulle ta ansvar för att driva fram ny praxis inom området småskaliga VA-lösningar genom att medvetet driva frågor mot verksamhet inom staden. Detta för att vara beredd att ta risker av ekonomiskt slag på ett sätt som enskilda fastighetsägare ej kan göra. På motsvarande sätt uppfattar nämnden förslaget främmande om att skapa det som i rapporten kallas juridiska frizoner. Det riskerar att utveckla en plattform för alltför fri lagtolkning.

Enligt nämndens mening bör utvecklingsarbete ske på ett planerat sätt och med tydliga avgränsningar i områden som anses vara lämpliga.

MHN stödjer särskilt några av projektets slutsatser som berör Stockholm Stad. Det behövs ett tydliggörande av lagstiftningen vad gäller de möjligheter en kommun har att driva frågan om gemensamhetsanläggningar gentemot fastighetsägare samt kommunernas och fastighetsägarnas roller.

Som exempel på problem med samarbete mellan förvaltningar och mellan tjänstemän och politiker finns det planbestämmelser som inte tillåter anslutning till VA-nätet vilket i praktiken innebär att det finns enskilda avlopp inom området för det kommunala VA-nätet. Vissa av dessa fastigheter har vatten indraget men saknar rening. Ett annat exempel är kolonistugorna i Stockholm Stad.

I projektet har många bra förslag och synpunkter riktats till flera nationella aktörer som Naturvårdsverket, Boverket, politiska partier m.fl. samt regionala aktörer som länsstyrelsen, Mälarens vattenvårdsförbund, politiker m.fl. En önskan från MHN är att alla dessa förslag och synpunkter drivs på och följs upp av KSL så att inte förändringsarbetet avstannar.

Stockholm Vatten AB påpekar att identifierade problemområden och förslag till åtgärder varvas, paketeras och redovisas på flera olika sätt, dock utan att ange vad som bör prioriteras. Detta ger ett något rörigt intryck och försvårar möjligheten att urskilja viktiga förslag.

Utgångspunkten i arbetet har varit kommunernas förutsättningar att arbeta med småskaliga VA-problem. Detta har medfört att arbetet till stor del inriktats på

kommunernas - och framförallt miljö- och hälsoskyddskontorens – behov. Frågan hur VA-försörjningen utanför tätort/ detaljplanlagt område på bästa sätt ska lösas borde ha fokuserats med större tydlighet.

En analys av kommunernas roll som tillsynsmyndighet i detta sammanhang vore önskvärd. Det är naturligtvis en komplikation för en kommun att utöva tillsyn över sin egen verksamhet. I små kommuner, där alla frågor är samlade på tekniska kontoret blir detta förhållande särskilt uppenbart. Det vore en fördel om rollerna kunde renodlas så att kommunerna blev verksamhetsutövare med viss egenkontroll och det formella tillsynsansvaret låg t ex på länsstyrelsen.

Frågor kring säkerställande av driften av små anläggningar behandlas endast i ringa omfattning, trots att väl fungerande tillsyn och skötsel är väsentliga faktorer för att få ner utsläppen från avloppsanläggningar. Beträffande funktionskraven vore en utblick mot Danmark och Finland önskvärd. Införandet av vattendirektivet borde bland annat leda till att, den i rapportern efterfrågade, aktiviteten och ansvarstagandet på länsstyrelsenivå ökar.

Mina synpunkter

Jag anser det angeläget att hinder och möjligheter för miljöanpassning av enskilt VA och VA i omvandlingsområden belyses. Därför ställer jag mig generellt positiv till att rapporten tagits fram. Vattenfrågan är en gemensam angelägenhet för regionen då i många fall enskilda avlopp går ut i vår vattentäkt Mälaren. I Stockholms stad är bosättningarna på Lambardön ett sådant exempel. KSL:s projekt berör i huvudsak planeringen av nya bosättningar i Stockholms läns kranskommuner. Stockholm Vattens erfarenheter i ett projekt med bra småskaliga lösningar kring Bornsjön visar också att problem i andra kommuner berör Stockholms stad i hög grad. Bornsjön är stadens enda reservvattentäkt men i Stockholms stad finns det dock huvudsakligen effektiva storskaliga system. Problematiken kring småskaliga VA-lösningar finns emellertid även i staden, exempelvis i koloniområdena, vilket främst tas upp i Miljö- och hälsoskyddsnämndens utredning. Ett utvecklat samarbete mellan berörda verksamheter finns genom att vattentäkt och avloppsrecipient ofta är samma vattendrag. Jag delar även stadens remissinstansers uppfattning att det finns ett generellt behov av vidgad kunskap om gällande lagstiftning inom olika områden.

I rapporten framhålls att regelsystemen och gällande lagar behöver justeras för att förenkla utveckling och medverka till att samsyn kan uppnås. Bland annat föreslås att PBL ska ges samma portalparagraf som miljöbalken. Både PBL och Miljöbalken utreds för närvarande och en eventuell samordning tas upp i det sammanhanget.

Som Stockholm Vatten framhåller kommer ett antal faktorer som vattendirektivet och nya allmänna råd/nationella funktionskrav att ha stor betydelse för kommunernas framtida arbete. En analys av dessa faktorerers betydelse bör därför tillföras rapportens slutliga version.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen översänds denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 15 april 2004

JAN VALESKOG

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

ÄRENDET

Kommunförbundet i Stockholms läns projekt berör förfarandet vid planering av nya bostadsområden i Stockholms läns kranskommuner, så kallade omvandlingsområden utanför kommunalt VA-område. En lösning är småskaliga VA-system. Man konstaterar att tekniken att ordna småskaliga VA-lösningar är mer utvecklad än det juridiska förfarandet. Det föreslås därför att en gemensam strategi tas fram för hela stockholmsregionen.

Rapporten, se sammanfattning i bilaga, har skickats för synpunkter till biland andra Stockholms stad. Hela rapporten finns på KSL:s hemsida <http://www.ksl.se/slutversionVAMB.doc>

REMISSER

Ärendet har för synpunkter remitterats till stadsledningskontoret (SLK), gatu- och fastighetsnämnden (GFN), stadsbyggnadsnämnden (SbN), miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) och Stockholm Vatten AB.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, daterat den 25 mars 2004, har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontorets synpunkter

KSL:s projekt berör i huvudsak förfarandet vid planering av nya bosättningar i Stockholms läns kranskommuner, s.k. omvandlingsområden utanför kommunalt VA-område. Generellt sätt är avloppsreningen god i Stockholm. Den direkta frågan om småskaliga VA-lösningar är inte aktuell i Stockholm där det finns effektiva storskaliga system. Frågan är således en planeringsfråga för länets kranskommuner, utanför tätort/detaljplanelagt område.

Enligt Stockholm vatten finns det bra tekniska lösningar för enskilda avlopp, dock krävs fungerande driftsrutiner, tillsyn och kontroll. Vilket till viss del faller på leverantörerna. Garantier och försäkringar bör utformas så att leverantörerna tar ansvaret om anläggningen fungerar dåligt. Stadsledningskontoret är därför i likhet med stadsbyggnadsnämnden tveksam till förslaget att kommunerna skall ansvara för att driva fram ny rättspraxis, så att enskilda fastighetsägare inte skall behöva ta de ekonomiska riskerna. Det är också viktigt att i detta sammanhang påpeka att det är den sökande som har ansvaret för att skaffa sig erforderliga tillstånd. I rapporten framhålls dessutom att gällande lagar behöver justeras, bl.a. föreslå att PBL skall ges samma portalparagraf som miljöbalken. Stadsledningskontoret anser att detta arbete redan pågår inom PBL - kommitténs ramar.

Rapporten är svårgripbar eftersom det inte är lätt att se hur problem, åtgärder och prioriteringar hänger samman med varandra. Detta försvårar möjligheten att utifrån rapporten ta till sig viktiga förslag. Det hade varit önskvärt att rapporten hade haft en tydligare struktur. Stadsledningskontoret delar dock KSL förslag som berör behov av att öka och formalisera samarbetet inom och mellan berörda organisationer och myndigheter. Kontoret anser också att det kan finnas behov av att vidga kunskaperna gällande lagstiftning inom de olika områdena. Särskilt i samband med att nya allmänna råd om enskilda avlopp skall implementeras.

Gatu- och fastighetskontoret har, i samråd med beredande rotel, föreslagit att ärendet inte föreläggs GFN.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 19 februari 2004 att som svar på remissen överlämna och återropa stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande, daterat den 3 februari 2004, har i huvudsak följande lydelse.

Ärendet

KSL, Kommunförbundet Stockholms län, har initierat ett projekt om förutsättningar för kommunernas arbete med småskaliga VA-lösningar. Fokus ligger på problematiken kring VA i omvandlingsområden. Projektet har genomförts i samarbete med Regionplane- och trafikkontoret, Länsstyrelsen i Stockholms län, kommuner i regionen samt juridisk expertis från Uppsala Universitet och KTH.

Rapportens huvudsakliga innehåll

I rapporten framhålls att frågor som rör enskilt VA och VA i omvandlingsområden bör ges högre status inom olika planeringsnivåer. Kommunerna i Stockholmsregionen behöver lösa VA-försörjningen utanför kommunalt VA-område för att kunna underlätta permanent boende i kranskommunerna. Regionens utveckling gynnas genom en sådan utveckling.

En dominerande fråga är de krav som ställs inom miljölagstiftningen. Frågor som gäller PBL berörs också.

Åtgärdsförslagen inriktas i hög utsträckning på opinionsbildande arbete som förväntas leda till nytänkande. Det som riktar sig mot kommuner har som grund att dessa behöver ompröva sitt synsätt och sin tolkning och tillämpning av gällande lagstiftning. Bland annat berörs att det finns ett behov av utökat samarbete mellan olika förvaltnings- och tjänstemän och beslutsfattare och att kommuner har ett ansvar för att driva fram ny praxis. I rapporten framförs också uppfattningen att det finns en bristande generell kunskap inom kommunerna om plan- och bygglagen, miljöbalken, VA-lagen och anläggningslagen. Särskilt sägs det gälla kunskap om regelsystemet för verksamhet som faller utanför en förvaltnings direkta ansvarsområde.

Syftet med rapporten har varit att analysera möjligheter och hinder samt föra ut en rad åtgärdsförslag till diskussion. Därigenom vill KSL bidra till att påskynda en positiv utveckling inom ett område som under lång tid haft låg prioritet och inte uppmärksammats i tillräcklig omfattning.

Kontorets synpunkter

Det ökade bostadsbyggandet i Stockholm sker med utgångspunkt från att befintlig infrastruktur för VA kan utnyttjas. För de större utvecklingsområden som identifierats i ÖP gäller samma sak. Dagsaktuellt är att utveckla former för mycket tidig informell samverkan mellan främst stadsbyggnadskontoret och Stockholm Vatten för att underlätta tidig teknisk planering.

Stockholm Vatten har genomfört ett utvecklingsarbete som redovisats i rapporten Bra Små Avlopp, Rapport nr 13, år 2003. Det är en utvärdering av 15 enskilda avloppsanläggningar. Inriktningen har varit att utvärdera och demonstrera lösningar för att minska utsläppen från enskilda avlopp jämfört med dagens lösningar. Grunden var en tävling och 15 anläggningar vid Stockholm Vattens fastigheter vid Bornsjön har ingått.

Avsikten med rapporten från KSL torde vara att sätta igång en diskussion mellan berörda parter och därigenom i bästa fall uppnå att kommunerna kan ompröva sitt synsätt och sin tolkning och tillämpning av gällande lagstiftningar. Den direkta frågan om småskaliga VA-lösningar är inte aktuell i Stockholm där det finns effektiva storskaliga system. Därför är kontoret inte berörd av frågan.

Ett behov av utökat samarbete mellan berörda verksamheter torde alltid finnas. Helt klart finns också ett generellt behov av vidgad kunskap om gällande lagstiftning inom olika områden. Detta rör de olika lagarna och sträcker sig långt utanför frågan om småskaliga VA-lösningar.

I rapporten framhålls att regelsystemen och gällande lagar behöver justeras för att förenkla utveckling och medverka till att samsyn kan uppnås. Bland annat föreslås att PBL ska ges samma portalparagraf som miljöbalken. Kontoret vill framhålla att PBL har en bredare syn än miljöbalken. Om det skulle bli aktuellt med en samordning mellan lagstiftningarna måste denna övervägas i ett betydligt bredare sammanhang än att samordna de båda lagstiftningarnas portalparagrafer.

Det framhålls i rapporten att prövning av en åtgärd enligt de båda lagarna riskerar att denna inte görs grundligt enligt någon lag. Kontoret har inte denna erfarenhet. Tvärtom kompletterar prövning enligt PBL och enligt miljöbalken varandra. Det är också viktigt att betona att det är den sökande som har ansvaret för att skaffa sig erforderliga tillstånd.

Stadsbyggnadskontoret känner stor tveksamhet inför förslaget att staden skulle ta ansvar för att driva fram ny praxis inom området småskaliga VA-lösningar genom att medvetet driva frågor mot verksamhet inom staden. Detta för att vara beredd att ta risker av ekonomiskt slag på ett sätt som enskilda fastighetsägare ej kan göra. På motsvarande sätt uppfattar kontoret förslaget främmande om att skapa det som i rapporten kallas juridiska frizoner. Det riskerar att utveckla en plattform för alltför fri lagtolkning.

Enligt kontorets mening bör utvecklingsarbete ske på ett planerat sätt och med tydliga avgränsningar i områden som anses vara lämpliga.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade den 2 mars 2004 att tillstyrka Kommunförbundet i Stockholms Läns förslag samt att översända miljöförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande, daterat den 17 februari 2004, har i huvudsak följande lydelse.

Projektets resultat i sammanfattning

Projektet "Förutsättningar för kommunernas arbete med småskaliga VA-lösningar" har haft som mål att identifiera hinder och möjligheter för miljö- och kretsloppsanpassning av enskilt VA och VA i omvandlingsområden. Det är konstaterat att problemen med enskilt VA är stora i regionen och att dessa utgör ett allt större hot mot grund- och ytvatten. Samtidigt står många kommuner maktlösa inför den stora uppgift det innebär att se till att problemen åtgärdas.

Några av de viktigaste och tydligaste behoven som framkom i projektet var att skapa former för bättre samverkan mellan förvaltningarna samt tjänstemän och politiker och att överlag höja kommunernas kompetens inom både plan- och miljölagstiftningen. Kommunerna söker även en tydligare vägledning från regional och nationell nivå om hur man ska arbeta med VA i omvandlingsområden och hur man ska tillämpa framförallt miljöbalken på ett enhetligt sätt.

En av de prioriterade slutsatserna som dras i projektet kan sammanfattas som att frågor som rör enskilt VA och VA i omvandlingsområden måste ges högre status såväl i den kommunala planeringen som på regional och nationell nivå. Om kommunerna i Stockholmsregionen inte på ett effektivt sätt kan lösa VA försörjningen utanför kommunalt VA-område försvåras permanent bosättning i länets kranskommuner och därmed riskerar man också hämma regionens utveckling. Alla fastigheter i regionen kan bli aktuella för permanentboende under en större del av året med höga krav på VA-standard. Alla VA-anläggningar bör därför klara kraven för permanentboende.

Miljöförvaltningens synpunkter

Miljöförvaltningen stödjer särskilt här några av projektets slutsatser som berör Stockholm Stad

"Hur ska kommunerna förhålla sig till gemensambetsanläggningar för VA?"

"Det behövs ett tydliggörande av lagstiftningen vad gäller de möjligheter en kommun har att driva frågan om gemensambetsanläggningar gentemot fastighetsägare samt kommunernas och fastighetsägarnas roller." Lambarö är ett område i Stockholm Stad som permanentas mer och mer och där förutsättningarna för enskilt VA är dåliga. Här skulle staden vara hjälpt av en tydligare lagstiftning för gemensambetsanläggningar för att kunna driva dessa frågor med framgång.

"Problem med samarbete mellan förvaltningar och mellan tjänstemän och politiker är en viktig orsak till att kommunerna inte lyckas lösa VA-frågan"

Som exempel på detta finns det planbestämmelser som inte tillåter anslutning till VA-nätet vilket i praktiken innebär att det finns enskilda avlopp inom området för det kommunala VA-nätet. Vissa av dessa fastigheter har vatten indraget men saknar rening.

Ett annat exempel är kolonistugorna i Stockholm Stad. Till koloniområdena finns det anslutning till kommunalt vatten för sommarvatten men inte anslutning till det kommunala avlopps nätet. Enligt de arrendeavtal som finns är det inte tillåtet med enskilda vatten- och avloppsledningar utan att Miljö- och hälsoskyddsnämnden har lämnat tillstånd. Många kolonister har trots detta dragit in vatten i stugorna utan att ha ordnat avloppsanordning och släpper ut orenat avloppsvatten. Lotterna är för små för att Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska kunna ge tillstånd för något enskilt avlopp. Avloppsproblemet i dessa områden bör lösas genom en förvaltningsgemensam policy.

Övrigt

I projektet har många bra förslag och synpunkter riktats till flera nationella aktörer som Naturvårdsverket, Boverket, politiska partier m.fl. samt regionala aktörer som länsstyrelsen, Mälarens vattenvårdsförbund, politiker m.fl. En önskan från Miljöförvaltningen är att alla dessa förslag och synpunkter drivs på och följs upp av KSL så att inte förändringsarbetet avstannar.

Stockholm Vatten AB:s tjänsteutlåtande, daterat den 22 mars 2004, har i huvudsak följande lydelse.

Allmänt

Stockholm Vatten anser det angeläget att hinder och möjligheter för miljöanpassning av enskilt VA och VA i omvandlingsområden klarläggs och är generellt sett positivt till att detta arbete genomförs. Vidare delar Stockholm Vatten den sammanfattande slutsatsen att frågor som rör enskilt VA och VA i omvandlingsområden måste ges högre status såväl i den kommunala planeringen som på regional och nationell nivå.

Övergripande synpunkter

Remissversionen innehåller ett stort antal förslag för att lyfta och förbättra kommunernas hantering av småskalig VA. Identifierade problemområden och förslag till åtgärder varvas, paketeras och redovisas på flera olika sätt, dock utan att ange vad som bör prioriteras. Detta ger ett något rörigt intryck och försvårar möjligheten att urskilja viktiga förslag. Förslagsformuleringarna bör därför skärpas och strukturen förbättras.

Utgångspunkten i arbetet har varit kommunernas förutsättningar att arbeta med småskaliga VA-problem. Detta har medfört att arbetet till stor del inriktats på kommunernas - och framförallt miljö- och hälsoskyddskontorens - behov. Frågan hur VA-försörjningen utanför tätort/ detaljplanlagt område på bästa sätt ska lösas borde ha fokuserats med större tydlighet.

Rapporten utgår i stort från att nuvarande rollfördelning och ansvar behålls. En analys av kommunernas roll som tillsynsmyndighet i detta sammanhang vore önskvärd. Det är naturligtvis en komplikation för en kommun att utöva tillsyn över sin egen verksamhet. I små kommuner, där alla frågor är samlade på tekniska kontoret blir detta förhållande särskilt uppenbart. Det vore en fördel om rollerna kunde renodlas så att kommunerna blev verksamhetsutövare med viss egenkontroll och det formella tillsynsansvaret låg t ex på länsstyrelsen.

Förslagen är till stor del inriktade på frågor knutna till anläggande av småskaliga lösningar samt hur sådana ska åtgärdas. Frågor kring säkerställande av driften av små anläggningar behandlas endast i ringa omfattning, trots att väl fungerande tillsyn och skötsel är väsentliga faktorer för att få ner utsläppen från avloppsanläggningar. Idag finns teknik för bra lösningar för enskilda avlopp men det krävs fungerande drifttrutiner, tillsyn och kontroll.

Ett antal faktorer som vattendirektivet och nya allmänna råd/nationella funktionskrav kommer att ha stor betydelse för kommunernas framtida arbete. En analys av dessa faktorer

betydelse saknas emellertid. Beträffande funktionskraven vore en utblick mot Danmark och Finland önskvärd. Införandet av vattendirektivet borde bland annat leda till att, den i rapportern efterfrågade, aktiviteten och ansvarstagandet på länsstyrelsenivå ökar.

Kommentarer till enskilda avsnitt

Sid. 9 – ”Formella möjligheter för miljökontoren att initiera åtgärdande av VA-problemområden”
Stockholm Vatten förordar att länsstyrelsen eller den framtida vattenmyndigheten har kvar/får detta ansvar – men att det på lämpligt sätt säkerställs att ansvaret verkligen tas. Utan ett ”yttre” tryck finns en risk att kommunerna inte agerar tillräckligt kraftfullt....(jämför även sid 11 ”Länsstyrelsen behöver öka sitt engagemang...”)

Sid. 11 ”Stöd och rådgivning...”

Enligt Stockholm Vattens uppfattning borde även IEH, Statens Institut för Ekologisk hållbarhet, nämnas som möjligt stöd till kommunerna?

Sid. 12 – ”Utbildningspaket riktad till kommunernas politiker och tjänstemän”

Förslaget tillstyrks. Bör tas fram i samband med implementering av de nya funktionskraven/Allmänna råden.

Sid. 12 – ”Nationell kunskapsbank rörande enskilt VA”

Förslaget tillstyrks. Lämpligt att ge IEH i uppdrag att skapa sådan kunskapsbank i samarbete med Svenska Kommunförbundet och Naturvårdsverket.

Sid. 23 – ”Gemensamhetsanläggningar har stor potential men är svåra att få till stånd”

För att lösa problemen med enskilt VA i Stockholmsregionen behövs flera olika angreppssätt som kompletterar varandra. I många fall är säkert en anslutning till allmänna anläggningar att föredra. Arbetsgruppens bristande tilltro till allmänna lokala VA-anläggningar för att lösa problemen i regionen torde främst hänga samman med att de ofta ställer sig dyrare.

Sid. 25 – ”Fastighetsägaren är en svag konsument”

Det är riktigt att fastighetsägaren måste få ett bra stöd och skydd vid köp av enskild avloppsanläggning. Dock bör garantierna/försäkringarna utformas så att leverantörerna tar ansvaret om anläggningen fungerar dåligt.

Sammanfattning av Resultat av KSL:s projekt ”Förutsättningar för kommunernas arbete med småskaliga VA-lösningar”

Hela rapporten finns på KSL:s hemsida <http://www.ksl.se/slutversionVAMB.doc>

Projektet *Förutsättningar för kommunernas arbete med småskaliga VA-lösningar* har haft som mål att identifiera hinder och möjligheter för miljö- och kretsloppsanpassning av enskilt VA och VA i omvandlingsområden. På flera sätt har arbetssättet skiljt sig från andra projekt på området. Utgångspunkten har varit kommunernas situation och då särskilt miljökontorens som är både tillstånds- och tillsynsmyndighet och dessutom ofta tvingas vara den drivande aktören i kommunens planering av enskilt VA. Projektets kärna har varit en arbetsgrupp bestående av kommunrepresentanter, experter på miljöjuridik, plan- och bygglagstiftning samt småskalig VA-teknik. Utifrån verkliga typfall från kommunerna har diskussioner förts om vilka hinder och möjligheter som finns för att effektivisera arbetet. Diskussionerna har resulterat i en rad tydligt definierade behov som kommunerna har, t. ex. att skapa former för bättre samverkan mellan förvaltningar samt mellan tjänstemän och politiker och att överlag höja kommunernas kompetens inom både plan- och miljölagstiftning. Kommunerna söker även en tydligare vägledning från regional och nationell nivå om hur man ska arbeta med VA i omvandlingsområden och hur man ska tillämpa framförallt Miljöbalken på ett enhetligt sätt. Andra resultat av diskussionerna är en lista på olika goda exempel på kommuners arbete med småskalig VA.

De prioriterade slutsatser som projektet kommit fram till kan sammanfattas som att frågor som rör enskilt VA och VA i omvandlingsområden måste ges högre status såväl i den kommunala planeringen som på regional och nationell nivå. Om kommunerna i Stockholmsregionen inte på ett effektivt sätt kan lösa VA-försörjningen utanför kommunalt VA-område försvåras permanent bosättning i länets kranskommuner och därmed riskerar man också hämma regionens utveckling. Vidare är det tydligt att det inte i första hand är brister i lagstiftningen som hindrar kommunerna att lösa frågorna om enskilt VA. Det finns därför en stor potential till effektivisering av kommunernas VA- och bebyggelseplanering under förutsättning att man kan utveckla nya sätt att arbeta och höja sin kompetens på området.

Vad gäller miljölagstiftningen så är slutsatsen att det ändå på sikt behövs en egen förordning om enskilt VA, att behovet är stort av att driva fram rättspraxis på området samt att ge kommunerna tillgång till denna praxis. Det finns idag andra tydliga hinder för kommunernas arbete, bl. a. avseende svårigheterna att få till stånd gemensamhetsanläggningar för VA och bristande resurser för att åtgärda den stora mängd befintliga avlopp som idag inte uppfyller lagkrav. Projektet har resulterat i att en rad ”paket” med konkreta åtgärdsförslag eller önskemål om ökat ansvarstagande formulerats. Paketen riktas till nationella och regionala aktörer samt till kommunerna i Stockholmsregionen. På detta sätt vill projektets arbetsgrupp föra ut syntes och slutsatser i en aktiv form för att påskynda en positiv utveckling på ett område som under lång tid haft låg prioritet och inte uppmärksammats i tillräcklig omfattning.